

Emlékezzünk 48-ra!

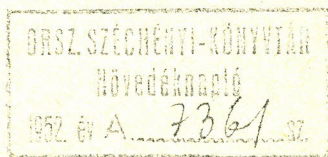
A NÉPMŰVELÉSI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

KIADJA

A

MAGYAR FOTÓ DIA-OSZTÁLYA

BUDAPEST, 1932

Felelős kiadó: Csongrádi István
10243.52/T. Révai-nyomda I. sz. telephelye, Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34.
Felelős: Puszkás Ferenc

Emlékezzünk 48-ra!

1. Múzeumok üvegszekrényei alatt régi kardok, elsárgult papírok idézik 1848—49 napjainak lelkesítő emlékét. Nézzük ezeket a kardokat: Kossuth Lajos kardjai voltak. Fölöttük Kossuth Lajos pecsétnyomóit látjuk. Nézzük és órá emlékezzünk: Kossuth Lajosra.
2. Másutt régi ágyúval találkozunk. Előtte vasgolyóbisok. Mai katonaviselt ember már mosolyogva néz az avult jószágra, amely nagy pukkanással dobta ki a tüzes vasgombócot. Hanem akkor, több mint száz esztendeje, az volt a nagyobb hatalom, akinek a legtöbbször volt az efajta nehéz fegyverekből. A szabadság szavát hallatta ez az ágyú, ha honvédtüzér állott mellette...
3. Lépünk tovább... Régi honvédszászló, régi honvédszurony fogad az üveges szekrény ablaka mögül. És mennél többet nézzük ezeket a régi emlékeket, annál világosabban bontakozik eléink nemzetünk multjának ama dicsőséges korszaka, amikor nemzetünk egyszerre a haladás élére ugrott és vitte előre a szabadság zászlaját. Az egész világ mifelénk tekintett. A népek legjobbjai a mi küzdelmünkben reménykedtek... Mindaz, ami felszabadulásunk óta megvalósult, akkor kezdődött.

4. Vetített szöveg:

A szabadságharc hősei a mi legigazibb elődeink, az ő útjukat folytatjuk, az ő céljaikat valósítjuk meg mi: nagyszerű építkezéseinkkel, új iskoláinkkal, bontakozó szocializmusunkkal. Jobban értjük 1848 és 49 hőseit, mint atyáink és nagyatyáink. Jobban értjük, mert szerencsésebb körülmények között őket, a nagy elődöket követjük. Ezért példa és tanulság számunkra, ha újra meg újra felidézzük a forradalom és szabadságharc emlékét.

5. A várakban elhelyezett császári katonák a bécsi elnyomókat szolgálták. Magyarország az osztrák császárság gyarmata volt. A várak pincebörtöneiben hazafiak raboskodtak. A nagybirtokok urai, az arisztokraták, a bécsi udvarral voltak szövetségben. Együtt nyomták el, együtt zsákmányolták ki a dolgozó magyar népet. A császár adómentességükről és a jobbágyok munkájáról biztosította a birtokos urakat. A birtokos urak ezért az egész országot, szőröstől-bőröstől kiszolgáltatták Ausztriának. Aki szólni merészelt, az elvérzett a Vérmezőn, vagy évekig, olykor mindhalálig raboskodhatott a vastagfalú várak pincebörtönében.
6. Pozsonyban a diéta, a nemesi országgyűlés, több, mint két évtizede vitázott már arról, hogy kellene valamit tenni, hiszen a rabságos helyzetben, a fejlődéstől elmaradva, már a nemesség is súlyos válságokkal küzdött. Pozsonyi diétán reformokról disputálnak. A haladó elmék jól tudták; apró reformokkal nem lehet segíteni. Gyökeresen újjá kell építeni az állam korhadt épületét. A diéta balszárnya, a leghaladóbb nemesek, már a jobbágyok felszabadítását is felemlítették, már a nemesek megadóztatásáról is beszéltek.
7. Ennek a balszárnynak volt egykor az egyik vezére Kölcsey Ferenc, a nagy költő, nagy gondolkodó. Az ő szavaiban már több mint egy évtizeddel 1848 előtt megszólalt az eljövendő forradalom hangja. Rettettek is tőle a karok és rendek, az országgyűlés tagjai közül az egyházi és világi főurak. Szerét is ejtették, hogy kiszorítsák a politikai életből.

8. Vetített szöveg:

A politikai életben még sokáig korlátlan úr volt a Bécsből dirigált és a nemesi otthonokban helyeselt rideg reakció. De hiába a börtön és a rendőrkémek serege, amely elárasztotta az országot, a nemzet legjobb fiai egyre jobban tudták, hogy hangot kell adni a haladó eszméknek, fel kell ébreszteni a nemzetet. A költők jártak az élen.

9. Vörösmarty Mihály nagyszerű hőskölteményeivel, tudatosító erejű verseivel, lelkesítő drámáival a nemzet dicsőséges múltját tárta a nép elé. Irányt mutatott új tettek felé.

A gyűlöletnél jobb a tett,
Kezdjünk egy újabb életet.
Legyen minden magyar utód
Különb ember, mint apja volt. — Így buzdítja
cselekedetre a nemzet fiait.

10. Arany János, Petőfi mellett a kor legnagyobb költője. Akárcsak Petőfi, ő is a dolgozó nép fia volt, a falu küldötte, hogy a legszebb magyar nyelven fejezze ki a magyar nép legszebb érzéseit.
11. A reformországgyűléseken egy ideig Széchenyi István volt a haladás vezére. Nem forradalmár, sőt a sürgős reformokat éppen azért kívánja, mert saját osztályát, a nagybirtokosokat félti. De éppen az ő érdekében igyekeznek kimozdítani az országot az évszázados elmaradottságából. Öntudatosító szavai és tettei erősen hozzájárultak az országgyűlés haladó szárnyának megerősödéséhez. Amit a közlekedés fejlesztése érdekében tett — hajózás, folyók szabályozása, vasutak teremtése, a Lánchíd felépíttetése —, már magában is maradandó helyet biztosít neki történelmünkben.
12. Széchenyi tette lehetővé a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását. Azt a jelenetet, amikor egy évi jövedelmét ajánlotta fel a megalapítandó tudós társaság javára, emléktábla örökíti meg a Tudományos Akadémia budapesti épületének falán.
13. A Tudományos Akadémia azután sokáig a haladó irodalom és haladó tudomány otthona volt. Később, a forradalom bukása után, ezt a fontos intézményt is teljesen elzüllesztette a reakció. Csak a felszabadulás után, tehát a mi esztendeinkben tért vissza eredeti hivatásához, hogy szolgálja a haladó tudományt.
14. Irinyi József könyve „Az országgyűlés rendezéséről“. A haladó eszmék egyre népszerűbbek lettek. A jobbágyrendszer már a nemesség egy része számára sem volt megfelelő, mert útjába állt a gazdasági fejlődésnek. A gyarmati helyzet csóddal fenyegette az uralkodóosztályt is. A javarészt köznemesi származású értelmiség egyre forradalmibb lett. Röpiratok jelentek meg az országgyűlés demokratikus átszervezéséről, a régi rend lebontásáról és egy új haladó rendszer felépítéséről. A forradalmi hangot már a nemesi tömegek is visszhangozták.

15. Az egyre elégedetlenebb, egyre harciasabb köznemes-ségnek volt a vezére Kossuth Lajos. 1836 óta az országgyűlésen ő jelentette a haladást. Mint szónok, mint újságíró, mint tevékeny politikus, egyaránt irányt mutatott a forradalom felé. Lelkesedett érte minden haladó ember és gyűlölte a nép minden ellensége. Évekig ült börtönben elveiért, de semmi sem törte meg. Mindenki tudta, hogy az eljövendő forradalomnak ő lesz a vezére.
16. És megszólal a legelnyomottabb nép hangja is. Táncsics Mihály az elnyomott jobbágyok nevében beszélt. Szava már a messze jövő, a szocializmus előhírőke. Egész élete üldöztetés volt. Hosszú évek óta ült már börtönben, amikor 1848 dicsőséges forradalma kinyitotta előtte a nehéz kapukat.
17. 1848 esztendeje úgy indult, hogy érezni lehetett: nagy változások napjai következnek. Fent a budai várban a Bécs-et szolgáló kormányszék irányította az országot. Ott a hegyen szerették volna megállítani az időt. De a Dunán már gőzhajó járt és az emberek tudatában már eleven erőddé váltak a haladó eszmék.
18. Széchenyi Lánchídja már csaknem egészen készen állott. Akármennyire is akarták odafentről, Bécsből és a reakció kastélyaiból megállítani a haladást; az ipar, a kereskedelem, a forgalom mégis csak fejlődött. A fejlődés pedig egyre több ember elméjében gyújtott világosságot. Minden jobbágy a saját bőrén érezte, hogy nem lehet szabadság nélkül élni.
19. Budapest belvárosában, a Pillwax kávéházban találkozott nap, mint nap az az ifjúság, amely legjobban tudta, hogy a változást nem hozhatja meg az évtizedek óta tanakodó pozsonyi országgyűlés. A változást csak az öntudatra kelt dolgozó nép, tehát a forradalom valósíthatja meg.
20. Ezt a forradalmat hívta, idézte Petőfi. Ő volt a kor legnagyobb költője. Ő volt a kor egyik legélesebb politikai elméje. Az ifjúság vezére volt ezekben a napokban. Költészetével a nemzeti szabadság és a világszabadság egész világon ismert, halhatatlan költőjévé lett.
21. Mellette Vasvári Pál volt a forradalom legkövetkezetesebb szószólója. Lelkes szónok, mély gondolkodó, azokban a forradalmi napokban Petőfi mellett a forradalomra kelt pesti utca vezére. A szabadságharc idején szá-

badesapat-vezér. Végül a szabadság hősi halottja. Petőfi és Vasvári mellett tömörült a Pillwax-kávéházban az az író, költő, diákifjúság, amely március 15-én a pesti nép élén járt.

22. Jelenet az olasz forradalomról... Ebben az évben, 1848-ban, „feltámadt a tenger, a népek tengere“. Előbb Párizsban, aztán Bécsben tört ki a forradalom. Európa fővárosai egymás után zendültek fel.
23. És március 15-én megindult a pesti utca. Elöl a Pillwax-kávéház fiataljai mentek, nyomukban a kézmíveslegények, a külvárosiak. Első dolguk volt eltörölni a cenzúrát. Odatolongtak a Landerer és Heckenast nyomdája elé.
24. És a nép felszólította a nyomdászokat: azonnal nyomassák ki Petőfi forradalmi versét, a „Nemzeti dalt“. Ez volt a szabad sajtó első terméke.
25. Utána a 12 pontba szedett forradalmi kívánságokat szedték ki. Amíg a nyomdászok dolgoztak, odakint eleredt az eső. De ez nem zavarta a népet.
26. Akinek ernyője volt kinyitotta, akinek nem volt, ott ázott a nyomda előtt. Figyelték, hogy Jókai Mór, a nagy író, lelkesítő szónoklattal fordul a tömeghez. Mikor elkészült a Nemzeti Dal és a 12 pont kinyomatása, a kész lapokat először Jókai szórta a tömegbe. Ezzel fel szabadult a sajtó...
27. A tömeg útja Budára vezetett, a börtönök felé. Kiszabadították a dolgozó nép régóta rabságban tartott hősét: Táncsics Mihályt.
28. Nemsokkal ezután Táncsics már új írásaiban és sajtó újságjában szólt a parasztok, a falusi szegények nevében, de szavaiban hangot kapott a városi dolgozó nép követelése is.
29. Kossuth elindul Bécsbe... Amit a nemesi országgyűlés évtizedek alatt nem tudott keresztülvinni, azt keresztülvitte egy nap alatt a forradalomra kelt pesti utca. A nemes urak úgy megijedtek a kitörő forradalomtól, hogy azonnal megszavazták a jobbágyság eltörlését, a közteherviselést és az összes forradalmi követelményt. Kossuth azonnal elindult Bécsbe, hogy ott is tudomásul vétesse az országgyűlés határozatait. A bécsi nép, amely maga is felzendült szabadságáért, lelkesen fogadta a magyar nép nagy fiát.

30. Vetített szöveg:

Mit tehetett az Udvar? Néhány hétig huzavonázott, egy pillanatig sem törődött bele a nép győzelmébe, de nem volt mit tennie... Legalább is látszólag hozzá kellett járulnia a nemzet kivívott függetlenségéhez. Fel kellett állítani egy magyar független minisztériumot. El kellett ismerni a jobbágyok felszabadítását, a nemesi adómentesség eltörlését... Szóval el kellett ismerniök a forradalmi eredményeket.

31. És a császár- király nevében István nádor hirdette a magyar országgyűlés előtt, hogy a király szentesítette a márciusban hozott törvényeket és kinevezett egy független magyar minisztériumot.
32. Az első magyar független minisztérium... Ebben a minisztériumban 9 közül négy volt arisztokrata. Igazi forradalmár csak Kossuth volt a miniszterek között. Ez a kormány a köznemesség és a nagybirtokosok szövetségének kifejezője. Nem is szolgálhatta következetesen a magyar nép érdekeit. A miniszterelnök Batthyány Lajos példaképe volt a habozó, minden megalkuvásra hajlamos, jóindulatú, de osztálykorlátaitól szüntelenül gátolt államférfiúnak, aki folyvást közvetíteni akart a kibékíthetetlen ellenfelek között. Az udvar csakhamar vissza is élt a magyar kormány tétovázásával is igyekezett megsemmisíteni minden eredményt, amit márciusban a nép kivívott magának.
33. A kormány mindenekelőtt képviselőválasztást írt ki. Képünk felvonuló korteseket mutat be. Megkezdődtek országszerte a kortesküzdelmek. A kormány nem volt elég éber, de nem is volt eléggé forradalmi. Sokat habozott. Nem is kevés reakciós elem került a képviselőházba. Kibukott maga Petőfi is és sorra buktak meg a választáson a márciusi forradalmi ifjak. A reakció válasza megkezdődött idebent is. De megkezdődött odakint is.
34. Windischgrätz herceg állott a császári generálisok élén, akik készen voltak arra, hogy fegyverrel fojtsák el a magyar nemzet szabadságát. Windischgrätz herceg egyformán gyűlölte a magyar népet, az osztrák népet és minden dolgozó népet. Úgy gondolta, hogy csak fegyverrel és terrorral lehet kormányozni. Ő és köre háborúval akart a magyar szabadságra törni.

35. Jellasics József, a horvát bán volt a reakció legfőbb eszköze. A jellemtelen törtető mintaképe. Előbb forradalmárnak mondotta magát, holott már akkor is az udvar fizetett embere volt. De úgy gondolták, hogy ha forradalmi jelszavakat hangoztat, akkor népszerű lesz a horvát nép előtt s akkor majd a horvátokat a többi nép ellen vezetheti. Még 1848 március 15-én is forradalmárnak hazudta magát. Hanem, amint megalakult a magyar kormány, Bécs utasítására azonnal szembefordult a minisztériummal.

36. Vetített szöveg:

Jellasics megtámadta Magyarországot, amely kivívta szabadságát. Batthyány habozott. Nem mert fellépni Jellasics ellen. A magyar hadsereget császári tisztek vezették, akik folyvást visszavonultak Jellasics elől. Az udvar azt hitte, már győzött...

37. Lamberg gróf megölése... Szeptember volt. Bécsből megérkezett Lamberg Ferenc gróf, a császári megbízott, hogy átvegye a hatalmat Magyarország felett. Bécsben úgy vélték, hogy az a kormány, amely tétlenül nézi Jellasics előrenyomulását, tehetetlenül fogja átadni helyét a császári biztosnak és ezzel a magyar szabadság egyszerre véget is érne. Amde újra felkelt az utca. Felkelt a pesti utca és megvédte szabadságát. Lamberg gróftól az utca népe kiráncigálta hintájából és megölte...

38. Vetített szöveg:

A Batthyány-kormány ijedtében lemondott. De most már Petőfi és társai maguk mennek el a katonákhoz. Biztatják őket, hogy álljanak ellen Jellasicsnak. A magyar katonák harcolni akarnak. De a tábornokok és ezredesek szüntelenül visszavonulót fújnak. És akkor a hazafias tisztek megtagadják az engedelmességet a generálisoknak.

39. Tisztek és közkatonák cserben hagyják a tétovázó, vagy éppen ellenséges parancsnokaikat, rátámadnak a császáriakra és Pákozdnál megverik Jellasics sokkalta nagyobb seregét. Jellasics már azt írta Bécsbe, hogy következő leveleit Budára címezzék. És Pákozdnál után örült, hogy Bécs felé menekülhetett.

40. Vetített szöveg:

Sajnos a magyar sereg nem merte a magyar határnál tovább üzni Jellasicsot. Megálltak a határon és nem vittek segítséget a bécsi népnek. A bécsi forradalmat úgyszólván a szemeik előtt verte le Windischgrätz herceg fegyveres reakciója.

41. Kossuth a ceglédi nagypiacon beszél. Kossuth járta az országot és a szabadság megvédésére hívja fel a népet... A háború már itt volt. A szabadságot fegyverrel kellett megvédeni. Ehhez pedig katona, katona, katona kellett. Kossuth maga ment a magyar vidékre, hogy tömegeket verbuváljon megvédeni a hazát. És szava nyomán fölkelte a magyar nép...
42. Tudta Kossuth, mondta, írta is nem egyszer „A szabadságharenak népharenak kell lenni: Ekkor a nép győzhetetlen“.
43. És Kossuth szava nyomán megindult mindenfelől az ország népe. Szerzte az Alföldön énekelték:

Kossuth Lajos azt üzente,
Elfogyott a regimentje.
Ha még egyszer azt izeni,
Mindnyájunknak el kell menni.
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

44. Kiegészítették a kaszákat. Az ásóból és kapából is fegyvert készítettek.
45. Nagy tömegek áhítatos szemmel hallgatták mindenütt Kossuth arjkáról a szavakat.
46. A lelkes hazafiak énekszóval búcsúztak övéiktől. Indultak, hogy megvédjék a szabadságot, a hazát. Tudták, hogy Kossuth ügye az ő ügyük, mert az ellenség győzelme ismét a robotot, a szolgaságot jelenti.
47. Nemsokára fegyveres tömegek sorakoztak már a szabadság zászlaja alatt, hogy katonákká képezzék ki őket. De egyre több és több katona kellett.
48. Szerzte a falvakban toborozták a fiatalságot. A toborzó-táncok huszárnak hívták a bátrakat. És nem hívták hiába! A hitetlenek elképedve vették tudomásul, hogy egyszerre egész hadseregek nőttek ki a földből.

49. Pest utcáin fegyelmezett honvédalakulatok meneteltek. A tereken a szabadság zászlai lobogtak a honvédek feje fölött.
50. Az egykorú képekről jól ismerjük a szabadságharc katonáit. Itt magasrangú tisztet és gyalogosan várakozó huszárokat látunk. A negyvennyolcas honvédhuszár legenda alakja lett a szabadságharcnak. Ezek a huszáralakulatok nagyrészen a császári hadakban szolgáltak és a szabadságharc kitörésének hírére olykor messze földről jöttek haza.
51. Ilyenek voltak a nevezetes Lenkey-huszárok is. Lenkey János kapitány százada messze idegen földön állomásozott, amikor híre jött, hogy a nemzet kivívta szabadságát és felkelt szabadsága megvédésére. Egy éjszaka az egész század parancsnokával, tisztjeivel együtt titkon sorakozott. És mire hajnalban észrevehették volna, túl voltak árkon-bokron s rohanást tartottak a magyar határ felé.

52. Vetített szöveg:

Elindult üldözésükre az egész tartomány császári armádiája, de nem érték utól őket. Sok megpróbáltatás, nélkülözés után hiánytalanul érték el a hazai határt. A Lenkey huszárok a szabadságküzdelem híres hősei lettek. Lenkey János, a kapitányuk idővel honvédtábornok lett. Egyike volt a szabadságharc vértanuinak. Az aradi tizenhárommal együtt őt is halálra ítélték, de az utolsó éjjelen önkezeléssel vetett véget életének.

53. A szabadságharc igazi hőse a honvédgyalogos volt. Csaknem mind egészen ifjú ember. Az egész magyar nép adta őket. Jöttek faluról, jöttek a pesti utcáról, jöttek az iskolából. Mentéjük kávébarna, nadrágjuk és sapkájuk kék színű. A sapkán olykor fehér toll díszlett. Egy-két zászlóaljnál a sapka piros színű volt.
54. Ilyen pirossapkás két zászlóalj volt például Damjanich tábornok híres hadereje, a 48-as hősök egyik leghíresebb, az ellenség számára legfélelmetesebb alakulata. E kép az ácsi csatájukat ábrázolja. Jobboldalt Damjanich Jánost, a nagyhírű szabadsághőst, a szabadság későbbi vértanuját látjuk.
55. Ez a rettenthetetlen honvédgyalogos arról volt híres, puszta szuromnyal rohamozza meg az ágyúkat. Hajtotta

őket a tudat, hogy az otthonukat védik az elnyomók ellen, a szabadságukat védik, mert soha többé nem akarnak rabokká lenni. Nem hiába nézett csodálattal rájuk az egész világ minden szabadságért lelkesülő embere.

56. Csatába induló magyar sereg... Az ellenségek kezdetben nem hitték, hogy támadhat komoly magyar haderő. Hiszen alig volt képzett magyar tisztt. Azt se hitték, hogy fegyvert szerezhet magának a forradalmi kormány. De amikor Pákozdnál a magyar honvéd megmutatta, hogy tud győzni, már meghökkentek a császári generálisok. Azt hitték azonban, hogy a pákozdi eredmény véletlen volt csupán. Ám de ettől kezdve egymásután következtek a magyar győzelmek. Szinte a semmiből bontakozott ki egy olyan forradalmi hadsereg, amelyet komolyan kellett venni, hiszen győzelmet győzelem után aratott, a bécsi katonai főiskolán tanult császári tábornokok felett.

57. Vetített szöveg:

Természetesen a győzelemhez ágyú és tüzér is kellett. És ebből volt a legkevesebb. Kezdetben csak annyi ágyúja volt a forradalmi seregnek, amennyit el tudott venni az ellenségtől. Ágyúgyártó szakember nem igen akadt a forradalmárok között.

58. Végre azonban Gábor Áron a székely harangöntő megpróbálkozott az ágyúkészítéssel és sikert ért el. Képünk az ágyúöntőműhely udvarát mutatja. Gábor Áron tanította meg a többi harangöntőt is, hogy miképpen kell harangból ágyút csinálni.

59. A csakhamar jólképzett honvédségen kívül jelentős erőt jelentett a fegyverre kelt paraszti nép. Ezek a felkelőalakulatok hol a rendes hadsereget egészítették ki, hol szabadesapatként, mai szóval partizánküzdelemben segítettek a honvédséget.

60. Ez az egykorú kép magyar honvédhuszárok és osztrák lándzsás lovasok ószónyi ütközetét ábrázolja. Az e fajta összeütközések szinte napról napra következtek be. A magyar haderőnek lépésről lépésre kellett megtisztítania az országot az ellenségtől. Hiszen az óriási túlsúlyban lévő ellenség elárasztotta az ország nagy részét.

61. Az új kormány, azaz a Honvédelmi Bizottmány egy időre Debrecenbe költözött. Ez a kormány már forradalmi szerv, a tiszántúli nagyvárosból irányította a szabadság-

harcot. A debreceni nagytemplomban, amelyet képünk baloldalán látunk, fosztotta meg a magyar országgyűlés trónjuktól a Habsburgokat. Itt kiáltották ki a köztársaságot.

62. Debrecenben állították a magyar köztársaság élére kormányzó címmel Kossuth Lajost. Képünk egykorú rajz Kossuth Lajos kormányzóvá választásáról.

63. Vetített szöveg:

Debrecenből irányította Kossuth a világraszóló küzdelmet akkor, amikor Európa többi országaiban már egymásután lehanyatlottak a szabadság zászlói. „Európa csendes, újra csendes, elzúgtak forradalmi” — írta Petőfi. 1849-ben már csak a magyar nép harcolt a szabadságáért, a maga szabadságáért és az egész világ szabadságáért. A világ haladó szellemei szeretettel és reménykedve néztek Magyarországra felé.

64. Marx Károly, a tudományos szocializmus megteremtője, a mi mai küzdelmünk nagy bölse és nagy előharcosa, tudta és hirdette a magyar szabadságharc óriási jelentőségét a világtörténelemben. Tudta, hogy akkor a magyar nép egész világ haladásának az élén jár.
65. Csernisevszkij, a nagy orosz forradalmi demokrata író és kritikus egész cikksorozatot szentel a magyar szabadságharc népszerűsítéséért.
66. Magyarországra nézett Heine, a kor legnagyobb német költője. A magyar nép harcától remélte a szabadság eljövését. És velük a legnagyobbakkal együtt tekintett mi felénk minden igaz és becsületes gondolkodó elme széles e világon.
67. A szabadságharc hadserege már a főváros felszabadításához kezdett. Nemsokára utcai harcok folytak Pesten is. Nemsokára a két város a nemzet kezében volt. Csak a budai Várban ült Hentzi, a császári generális. Ágyúval lövette a pesti Dunapart házsorát.
68. A honvédek azonban minden oldalról bekerítették a várat és megindult a küzdelem.
69. Egy napon aztán rohamra indultak a honvédek. Minden lépést kézitusával kellett kivívniuk. De végre május 21-e éjszakáján Buda-varán újra ott lengett a magyar lobogó.

70. Másnap a kormány plakátokon adta mindenki tudtára a győzelmet. Ezen a plakáton sok egyéb között az a történet is olvasható, hogy Hentzi tábornok, ha már úgvis vissza kell adni Magyarországot fővárosát a magyaroknak, még egy nagy kárt akart okozni. Elrendelte a Lánchíd felrobbantását.

71. Vetített szöveg:

A dühöngő zsarnokság, az oktalanul pusztító ellenség régi és azóta sem változó szokása a kártevés. Ha már vesztét érzi, legalább még több kárt akar okozni. Hentzi, a császár generálisa leküldte egyik ezredesét, hogy robbantsa fel a Lánchidat. Az ezredes azonban úgylátszik sietett és elhamarkodta a robbantást. A híd nem robbant fel, a robbanóanyag őt magát ölte meg.

72. Ugyanebben az időben Erdélyben Bem József, a „szabadság régi bajnoka“ — ahogy Petőfi nevezte — állt a honvédek élén. Ő tisztította az ország keleti részét az ellenségtől. A nagy tábornoknak, aki azelőtt a lengyel szabadságharcok hőse volt, igen nehéz dolga akadt Erdélyben. A bécsi udvar ugyanis egymás ellen igyekezett ingerelni Magyarország különböző nemzetiségeit. Régi politikája volt ez az elnyomóknak: az egymásra utalt dolgozó tömegeket egymásra uszítani és így gyöngíteni őket.

73. Vetített szöveg:

A románok, szlovákok, szerbek, horvátok ugyanúgy szabadságot szerettek volna, mint a magyar. És Bécs sötét politikájának sikerült mind a népeket a magyar nép ellen fegyverbe szólítani. Ezzel azután ezek a népek saját szabadságuk lehetőségét gyöngítették. Bem tábornok olyan politikát igyekezett folytatni, amely egyenjogúként kezeli Erdély bármilyen nemzetiségű lakóját.

74. Bem hadseregének csatája Erdélyben... Bem vezetésével az erdélyi hadsereg csodákat művelt. Úgyszólván az ország egész keleti részét felszabadította az ellenségtől. Az ország a magyar nemzeté volt. És megrettent minden nép zsarnoka.

75. I. Ferenc József az ifjú osztrák császár ijedten futott segítségért az orosz nép zsarnokához, a cárhoz. A cár pedig

félt, hogy a magyar szabadság tűzre gyújtja az elnyomott orosz népet is. Hiszen jól tudták a cár körül, hogy az orosz nép legjobbjai szeretettel és reménykedve néznek Kossuth és népe harcai felé. A cári rend tehát helyesnek tartotta mihamarabb eltiporni a magyar szabadságharcot.

76. A cári orosz hadsereg végtelen tömegeit Paskijevics herceg vezette. Sem a haladószellemű tisztek, sem a jobbagyságból jött katonák nem harcoltak szívesen a magyar nép ellen. Guszev százados egyenest magyarbarát hangokat ütött meg. Társaival együtt kivégezték. Rulikovszkij ezredes az első adandó alkalommal átszökött a szabadság oldalára, mintegy száz katona kíséretével. Rulikovszkij nemsokára magyar tábornok lett. A bukás után ő is egyike volt a magyar szabadság vértanúinak.

77. Vetített szöveg:

A forradalom erejét belső ellentétek is gyengítették. Debrecenben „Békepárt“ néven megalkuvó csoport született, amely minden áron ki akart egyezni az ellenséggel. A „Békepárt“ szemében többet jelent nemesi vagyónuk megmentése, mint a haza szabadságának biztosítása. A hadserege főparancsnoka: Görgey maga is áruló módon fordult szembe Kossuthal. Közben az orosz túlerő nyomta hátra a forradalmi sereget. Petőfi elesett, Vasvári elesett, de még nagy erők álltak sértetlenül a szabadság oldalán.

78. Görgey tábornok nem is kísérelte meg felhasználni ezeket az erőket. Világosnál letette a fegyvert az ellenség előtt. Ezzel az országot, a szabadságot elvesztett, de Görgey a saját életét megmentette.

79. Világosnál volt a fegyverletétel. A népi fiai nem akartak engedelmessé válni a parancsnak. Kemény férfiak sírva dobták le kardjaikat, mások meg megcsókolták a puskát, úgy adták át az ellenségnek. A világosi fegyverletétellel befejeződött a szabadságharc és megkezdődött az önkényuralma.

80. Az aradi 13 kivégzése... A börtön és az akasztófa korszaka következett. Magyarországot egyszerűen megszüntették, mondotta ki a császári kormányzat és Haynau Gyula báró, a császári seregek parancsnoka megkezdte

a „rendesinálást“. Ezek véreztek el hóhérekéntől, köztük a honvédsereg annyi győzelmet megért 13 tábornoka, a magyar szabadság és világszabadság felejthetetlen vértanúi és példaképei, akiket 1849 október 6-án végeztek ki Aradon. Tízezrek kerültek börtönbe, vagy a börtönnél semmivel sem jobb külföldi katonai szolgálatba.

81. Kossuth száműzetésbe ment. Mindhalálig szószólója volt a magyar szabadságnak. 45 esztendeig élt még ezután a magyar nép szabadságharcának nagy vezéralakja. Külföldet járta, hogy hirdesse népének igazát és a magyar szabadságharc megsegítésére mozgósítsa a világ népeit... Hiábavaló volt ez a törekvése, csak szabad népek segíthették volna a magyar nép szabadságát. Abban az időben pedig a többi nép szabadságharca még a miénk előtt bukott el. Ahhoz, hogy szabadságunkhoz segítséget kapjunk az kellett, hogy előbb az orosz nép rázza le magát a cári zsarnokságot... A cár, aki az orosz nép elnyomója volt, az nyomta el végül is a magyar szabadságharcot. Mikor az orosz nép öntudatra kelve eltiporta zsarnokát és megteremtette Szovjetuniót, akkor eljöhett, hogy segítsen nekünk megvalósítani azt a szabadságot, amelyért akkor 1848-ban harcolt a magyar nép.

82. Vetített szöveg:

1848—49 emléke elevenen él. Kossuth, Petőfi, Tánicsics nem harcoltak hiába. Forradalmunk, szabadságharcunk emléke ma éltető erő számunkra. Kossuth példája, Petőfi forradalmi magatartása és halhatatlan költészete, Tánicsics korai szocializmusa, mind olyan haladó hagyomány, amely megerősít bennünket mai küzdelmünkben. Hiszen mi valósítjuk meg azt, amit ők akartak és rájuk emlékezve erősebbek vagyunk feladataink megoldásában.

V é g e.

